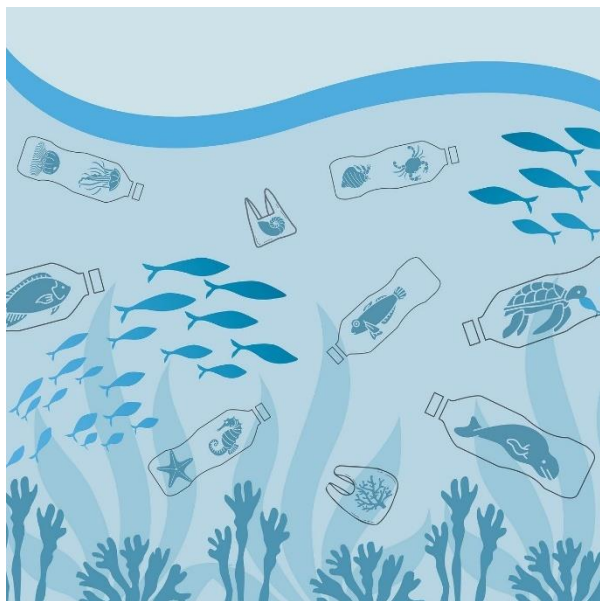

Bli kemikaliesmart -fasa ut PFAS och andra miljögifter

PFAS negativa hälso-, miljö- och klimatpåverkan

Varje dag utsätts vi för hundratals eller tusentals syntetiskt framställda kemikalier. De finns i vår mat, våra kläder, verktyg, möbler, leksaker, kosmetiska preparat och läkemedel. Samhället skulle inte vara detsamma utan dessa substanser. Men trots att de är så användbara kan många av dem påverka vår hälsa och miljön på ett negativt sätt. Det är framför allt de organiska miljögifterna som DDT, PCB, dioxiner och PFAS som är särskilt farliga och som kan lagras i levande organismer med skadliga hälsoeffekter som följd.

De två mest kända PFAS-ämnena PFOS och PFOA är även misstänkt cancerframkallande och kan ha negativa effekter på reproduktionsförmågan. PFAS anses vara en evighetskemikalie, då det är särskilt svårnedbrytbart och kan spridas långväga via luft och vatten till områden där ingen tillverkning eller användning av PFAS någonsin har förekommit. PFAS förekommer frekvent i sjöar och vattendrag, där det sprids till människan via dricksvatten och livsmedel.

Årligen hamnar 75 000 ton av evighetskemikalierna PFAS i miljön i Europa. Textilier, **fluorgaser** och medicinteknisk utrustning står för en stor del av utsläppen. Fluorgaserna står för ca 50 % av utsläppen.

PFAS i gasform används t.ex. som köldmedium i kyl, frys, värmepumpar och kylanläggningar. Användningen av dem bidrar i hög grad till den globala uppvärmningen och utgör ett hot mot miljön. PFAS-förbud i luftbehandlings- och ventilationsteknik är nära förestående.

Syntetiska köldmedier förbjuds

REACH-förordningen och F-gasförordningen är två viktiga rättsliga instrument i Europeiska unionen som bidrar till att kontrollera miljöpåverkan och klimatförändringar i samband med kemikalier och köldmedier.

Köldmediers påverkan på klimatet mäts med ett så kallat GWP-värde (Global Warming Potential), med en så kallad koldioxidekvivalent.

Från och med 2032 har EU förbjudit användning av alla syntetiska köldmedier (F-gaser - fluorbaserade växthusgaser) oavsett GWP-värde i nyttillverkade värmepumpar. 2027 förbjuds nyttillverkade värmepumpar med ett GWP över 150 och 2050 blir det helt förbjudet. Anledningen är att det kan finnas en risk att den miljöfarliga gasen i köldmediet läcker ut om servicen eller avfallshanteringen av värmepumpen inte sker korrekt.

Naturliga köldmedier

De vanligaste naturliga köldmedierna är propan R290, isobutan R600a, propen I270, ammoniak R717 och koldioxid R744. Köldmedier som ammoniak och propan är helt naturliga men på grund av sin giftighet eller brandfarlighet lämpar de sig inte för alla produkter.

Användningen av koldioxid är intressant då det finns i stora mängder, har en låg global uppvärmningspotential, värde 1, vilket betyder att den i liten utsträckning bidrar till klimatförändringarna och den är varken giftig eller brandfarlig.

Ingen kan göra allt, men alla kan göra någonting

Det är viktigt att vi människor gör vad vi kan för att undvika farliga kemikalier i vår vardag, för hälsan, miljön och klimatets skull och det gäller inte minst vilka köldmedier vi använder för att värma våra hus och i kylande syfte t.ex. i kylskåp och ventilation. Vi måste göra allt vi kan för att fasa ut PFAS och andra miljögifter. I länkarna nedan finns råd och tips.

Länktips:

Naturliga köldmedier och hållbarhet:

<https://www.nordicclimategroup.se/haallbarhet/>

Kemikalieinspektionens råd om kemikalier:

<https://www.kemi.se/rad-till-privatpersoner>